

Et Tillæg
om den politiske Krise i 1807.

Af

E. H o l m.

Medens jeg i Slutningen af 1886 paa Grund af andre Studier opholdt mig nogen Tid i Paris, benyttede jeg Lejligheden til i det franske Udenrigsministeriums Arkiv at gennemgaa den der opbevarede politiske Korrespondance, som vedrører vort Fædrelands Brud med England i Aaret 1807 og dets deraf følgende Tilslutning til Napoleon. Jeg havde, da jeg for c. 12 Aar siden udgav min „Danmark-Norges udenrigske Historie 1791—1807“, følt, at Materialet med Hensyn til en Opklaring af Forhandlingen med Jackson ikke var helt fyldestgørende (2den Del S. 232 Not. 2), og det Forsøg, jeg derfor havde gjort paa at faa Meddelelser fra det engelske Udenrigsministeriums Arkiv i London, var slaaet fejl (se Forordet til 2den Del). Efter at Kapitein C. T. Sørensen i det i hans Forord ovenfor S. 1 nævnte Skrift atter havde henledet Opmærksomheden paa hine Begivenheder og om et Par Enkeltheder udtalt en fra min Opfattelse forskjellig Mening, var der dobbelt Anledning for mig til at undersøge,

om ikke maaske de franske Depescher fra Danmark i August 1807 indeholdt nye oplysende Træk, uagtet jeg vel vidste, at franske Historikere allerede tidligere have benyttet dem. Dette kunde jeg for saa vidt have sparet mig, som den ovenfor trykte interessante Afhandling af Kapitain Sørensen netop for en stor Del giver, hvad jeg havde savnet, da de Aktstykker, som han har Fortjenesten af at have fremdraget, ikke havde været iblandt det Materiale, som i sin Tid havde staaet til min Raadighed. Trods dette tror jeg dog ikke, det vil være uden Værd, at jeg som Tillæg til Kapitain Sørensens Afhandling lader følge et Uddrag af de franske Aktstykker fra hin Tid, som jeg har kunnet benytte i Paris. De give paa flere Punkter Oplysninger af Værd, og det har formentlig sin Interesse at følge, hvorledes Napoleons Udsending saa paa Begivenhedernes Udvikling her hjemme i hine skæbnesvangre Dage, og hvilke Meddelelser om disse der tilsendtes Kejseren.

Men først maa det være mig tilladt at knytte et Par Bemærkninger til selve Kapitain Sørensens Afhandling og at fremhæve, hvori dennes Betydning mest bestaar.

Selve de store Træk af den politiske Situation vedblive naturligvis at staa i uforandret Lys. Det staar fast, at det var den dansk-norske Regerings politiske System at ville bevare sin Neutralitet til det yderste, at den, naar dette ikke længere kunde ske, da vilde foretrække en Alliance med England fremfor Forbundet med Napoleon, og at den holdt sig overtydet om at, hvis Neutraliteten maatte opgives, vilde det ske derved, at Napoleon krævede en Alliance eller i det mindste fordrede, at Danmark-Norge skulde lukke sine Havne for Englænderne, en Fordring, man var bestemt paa ikke at ville efterkomme. Ikke mindre vedbliver Englands Politik at staa

mærket som en kolossal Fejl fra dets Side og tillige som et brutalt Overfald i dette Ords videst gaaende Betydning, brutalt baade ved den Maade, paa hvilken det fandt Sted, og ved den Fordring, der stilledes til den dansk-norske Regering. Den Karakteristik passer endnu stedse, som det engelske Parlamentsmedlem Ponsonby gav af sin Regerings Færd overfor Danmark ved at udtale, at den Art Alliance, den havde tilbudt dette Land, var, som om den havde sagt: „Træd i Forbund med os, erklær Eder imod Frankrig og hold Eder forenede med os; men først maa vi berøve Eder Eders Magt, thi vi have saa liden Tro til Eders Ærlighed, at vi ikke ville slutte nogen Traktat med Eder, førend I have mistet de Midler, der kunde gjøre det muligt for Eder at bryde den. Tilstaa selv, at I ikke fortjene Tiltro, godkjend den Plet, man sætter paa Eder, og vi ville tillade Eder at være vore Venner.“

Men hvor vidt gaar Overensstemmelsen imellem, hvad tidligere var bekjendt om den engelske Regerings Holdning, og Resultaterne af Kapitain Sørensens Meddelelser? Saaledes som den dansk-norske Regering strax efter Bruddet med England ved Deklarationen af 21de August 1807 fremstillede dettes Fordringer, vare disse gaaede ud paa, „at det for at sikre sit eget Tarv og sørge for sin Selvopholdelse alene kunde lade Danmark Valget imellem Krig eller og det nøjeste Forbund med Storbritannien“. „Og“, hedder det videre, „hvilket Forbund vovede man at tilbyde? Et Forbund, som til første Pant paa Danmarks Underkastelse skulde overlevere dets Krigsskibe til den engelske Regering.“¹⁾ Flaadens Udleve-

¹⁾ Dette Aktstykke er trykt in extenso i Ræder: Danmarks Krigs- og politiske Historie fra 1807—1809 I, S. 375. Det samme staar næsten ordlydende i den af mig i mit ovennævnte

ring som Pant nævnes ikke mindre som en nødvendig Betingelse i den engelske Regerings Deklaration af 25de September 1807, hvor ogsaa den Danmark tilbødte Alliance fremhæves¹⁾, men idet det her tillige udtales, hvad ogsaa er vel bekjendt, at England kun krævede en midlertidig Besiddelse af Flaaden, saa længe Krigen med Napoleon varede. Det siges da ligeledes i Admiral Gambiers og General Cathcarts Proklamation af 16de August 1807, at den engelske Konge har krævet „en temporær Overlevering af de danske Linieskibe i en af Hans Majestæts Havne“. Valget imellem Alliance og Krig fremsættes ikke her ligefrem, men ligger dog i en Udtalelse et andet Sted i Aktstykket om „Nødvendigheden af en Overensstemmelse i Forholdsregler“²⁾. Hermed stemmer nu i Virkeligheden godt, hvad Kapitain Sørensen har meddelt. Saaledes som ifølge hans Afhandling S. 55 Joachim Bernstorff formulerer Jacksons Krav den 13de August, nævner denne vistnok blot den danske Flaades Forening med den engelske uden at sige noget om, hvorledes den skulde kommanderes; men hvad selve de nylig nævnte engelske Aktstykker viste, at den skulde være et Pant, stadfæstes ganske ved det, Taylor den 11te August (se ovenfor S. 45) meddelte Joachim Bernstorff, at England vilde kræve den danske Flaade sat under engelske Befalingsmænd³⁾; thi dette var i Virkeligheden den samme Fordring, om end med andre Ord. Ogsaa havde Jack-

Skrift II, 232. Note 1 nævnte Rundskrivelse fra Regeringen af 16de August til de forskjellige Diplomater.

¹⁾ Ræder anf. St. I, 507.

²⁾ Smstedes I, 114.

³⁾ Dette har J. Bernstorff vistnok fortalt Didelot, der, som vi nedenfor S. 71 ville se, meddelte det til sin Regering, om end som noget, der allerede var udtalt i Kiel.

son allerede den 9de August i Kiel over for Chr. Bernstorff udtalt, at det Pant, England vilde have, var Flaaden (se ovenfor S. 40). Det staar altsaa fast, at dennes Udlevering var et nødvendigt Led i Afslutningen af en Alliance med England. Og naar denne Stat, om end foreløbig under Form af et Tilbud om Hjælp, vilde lade de 40,000 Mand, som den paastod, at den havde paa Flaaden ved Sjællands Kyst, virke med til Danmarks Forsvar imod Napoleon (se ovenfor S. 40), maatte det, naar dette stilledes i Forbindelse med Fordringen om Flaadens Udlevering, naturlig opfattes, som om ogsaa denne Styrke skulde bruges til at bringe vort Fædreland i en fuldstændig Afhængighed. Det er derfor ikke forunderligt, at det fra dansk Side senere er blevet fremstillet, som om England havde krævet Sjællands Besættelse af dets Tropper¹). En saadan vilde faktisk være bleven Følgen af en Alliance under den Form, England krævede.

Foruden hvad Kapitain S.'s Afhandling saaledes indeholder af nærmere Oplysninger om det, vi have kjendt i Hovedtrækkene, har Overleveringen i et enkelt Punkt faaet en ikke uvigtig Berigtigelse. Det har været temmelig almindeligt, ved Opfattelsen af Begivenhederne 1807 udelukkende at lægge Vægt paa, at Englænderne krævede Flaaden som et Depositum. Om end dette dannede Kjærnepunktet i de Vilkaar, de stillede den dansk-norske Regering, saa har Kapitain S.'s Meddelelse gjort det klart, at det kun er fremsat i Forbindelse med Valget imellem Krig og Alliance²). Om at lade Dan-

¹) Se Exposé de la situation politique du Danemarck depuis l'an 1807 jusqu' à l'an 1814 i Danske Samlinger II. S. 2.

²) Jacksons Ytringer under hans første Samtale med Chr. Bernstorff ere maaske faldne noget anderledes (se ovenfor S. 31.);

mark-Norge beholde sin Neutralitet, naar det blot overlod England sin Flaade, synes der ikke endnu at have været Tale. Det er først kommet frem i Slutningen af September¹⁾. Hertil slutter sig en velkommen Berigtigelse af flere Enkeltheder, saaledes med Hensyn til et Par Datoer, og Aktstykkerne have den store Interesse, at de ligesom give Krisens Genesis. Den hele sørgelige Forhandling ligger nu fuldstændig klar for os.

Dengang jeg udarbejdede min Danmark-Norges udenrigske Historie o. s. v., var det mig forbavsende, som jeg har udtalt i 2den Del S. 301 Note 3, at Canning kunde erklære i Parlamentet, at paa Grund af den uheldige Forretningsgang fra dansk Side var Fordringen om, at den danske Flaade kun skulde udleveres England som et Depositum, der vilde blive givet tilbage ved Freden, aldrig bleven forelagt den danske Regering. Kaptajn Sørensens Afhandling viser, at jeg har havt Ret i at stemple denne Cannings Paastand som væsenlig falsk. Ganske vist ytrede Jackson — ubegribelig nok — intel derom til Kronprinsen under sin Samtale med ham i Kiel (se dennes Ord i Brevet til Chr. Bernstorff S. 34); men foruden at han talte om Flaaden som et Pant i sin Samtale med Chr. Bernstorff den 9de August (se ovenfor S. 40), saa fremsatte Taylor det med klare Ord til Joachim Bernstorff den 11te August (se S. 45), og da Kronprinsen netop den Dag kom til Kjøbenhavn, har J. Bernstorff selvfølgelig meddelt denne det. Vi vide (se S. 48), at han gav Kronprinsen et Referat af denne Samtale.

men det kommer ikke i Betragtning ved Siden af de senere bestemte Udtalelser.

¹⁾ Se min Danmark-Norges udenrigske Historie osv. II, 343.

Foruden de forskjellige Træk, vedrørende denne Side af Forhandlingerne, som findes i Kapitain Sørensens Afhandling, giver denne et — sørgelig interessant — Billede af, hvor slet den hele Sag er bleven forhandlet fra dansk Side. Vi have vel tidligere vidst, at den usalige Ordning af Regeringen, hvorefter Kronprinsen og Chr. Bernstorff vare i Kiel, medens Kjøbenhavn dog formelt skulde være Regeringens Sæde, virkede uheldig paa Forhandlingen af det skæbnesvangre Spørgsmaal. Men det Billede af Konfusion og Uklarhed, man nu faar, virker dog overraskende. Jeg vil ikke tale om, at, som Kapitain Sørensen gjør opmærksom paa, ingen af de optrædende Personligheder synes strax at have set, hvad det i Virkeligheden gjaldt om; men man tænke sig, at en saadan Sag ikke er bleven forhandlet i et formeligt Statsraadsmøde! Og saa denne underlige Hængen i Formerne, denne Afværgen af at lade det komme til en klar, afgjørende Drøftelse med Jackson! Hverken Kronprinsen eller Chr. Bernstorff ville forhandle officielt med ham, Kronprinsen rejser til Kjøbenhavn, overladende Bernstorff Ansvarer for en videre Forhandling, Chr. Bernstorff vælter det fra sig ved at vise Jackson til Kjøbenhavn, og da denne ankommer her, har Kronprinsen allerede forladt Hovedstaden, overladende Joachim Bernstorff at klare Sagen!

Efter disse Bemærkninger, som det efter mit tidligere Forhold til det her omhandlede Æmne har ligget mig nær at gjøre, gaar jeg over til at meddele et Uddrag af de tidligere nævnte franske Aktstykker.

Napoleons daværende Statsafsending i Kjøbenhavn Didelot, som kun kort Tid havde været her, havde i et Par Depescher fra Juni Maaned berørt, at der taltes om en engelsk Expeditions Afsendelse til Østersøen. Saa

hedder det i en Depesche fra ham den 27de Juni: „Man tror her mere end nogensinde, at det ikke er til Østersøen, men til Middelhavet, at denne Expedition er bestemt. Denne Formodning synes mig vel begrundet. Englænderne have en dobbelt Skam at vadske af sig, deres ufrivillige Tilbagetog fra Konstantinopel og deres fejlslaaede Angreb paa Rosette. De haabe at kunne overraske os i Italien, og fremfor alt vente de der ikke at træffe Kejseren.“

Den 30te Juni meddeler han, at engelske Transport-skibe med Tropper virkelig vare komne til de danske Farvande¹⁾. Han lægger dog ikke stor Vægt derpaa. „Jeg tror“, skriver han, „fuldt og fast, at den Hjælp, som Englænderne i dette Øjeblik sende deres Forbunds-fæller, maa gjælde for et Vidnesbyrd om deres gode Sindelag mod disse eller, om man vil, for et Tegn paa, at de rette sig efter deres indtrængende Opfordringer, snarere end for at være fremkaldt ved en fast Beslutning om at ville dele Faren ved deres Stilling i Farvandene her. Kejseren er der, og jeg tvivler meget om, at de ville prøve paa at tage det op med hans Hærstyrke.“

4de Juli meddeler han først nogle Enkeltheder om den engelske Expedition og skriver derpaa: „For øvrigt arbejde Englænderne paa at oplive deres Forbunds-fællers Haab og Mod. Elleve Linieskibe ere bestemte til Østersøen og, efter hvad man siger, allerede paa Vejen. Føjer man denne Forstærkning til de 1500 Mand, de først havde sendt afsted, ville de vistnok ikke kunne andet end helt forandre Sagernes Stilling. Men, naar de meddele saadanne skjønne Nyheder, ville de da kunne lade

¹⁾ Dette var den første Del af den Expedition, der afgik til Rügen for at hjælpe Svenskerne der imod Franskmændene.

være at sige til deres Allierede: *Spectatum admissi risum teneatis amici?*

Den 7de Juli indberetter han, at en Kutter er kommen fra Østersøen for at bringe Efterretninger til London om, at der var sluttet Vaabenstilstand mellem Frankrig og Rusland. Dette Budskab kunde efter Didelots Mening kun gjøre et slet (*facheuse*) Indtryk paa den engelske Regering, hvis Beregninger vilde blive kuldkastede derved.

14de Juli. Han meddeler, hvad han har erfaret om, at der var sluttet Fred i Tilsit. „Hvad jeg kan sige i den Anledning, skriver han videre, er, at man her er henrykt over den Vending, som Sagerne have taget. Imidlertid tvivler jeg om, at denne Begejstring er almindelig. Englænderne have endnu Tilhængere her i Handelsverdenen, og samtidig med at der fra selve Krigsskuepladsen kommer Rygter om Fred, udbredes der Efterretninger, som ere foruroligende med Hensyn til Danmark. Man paastaar, at vi ville lade Holsten besætte af vore Tropper, ja man fortæller endog, at vi forlange dette Landskabs Afstaaelse.“ Disse Rygter, mener han, udsprede med Flid fra engelsk og svensk Side, „for maaske at begrunde fjendtlige Skridt af England og Sverige imod Danmark“.

21de Juli. „Vi ere stedse aldeles uden Efterretninger andensteds fra . . ., de engelske Blade tale imidlertid endnu om, at den tredje Division af Expeditionskorpsen skal afsted; men de ere ikke enige om, hvorhen den skal . . . Jeg tvivler imidlertid mere end nogensinde om, at denne tredje Division vil passere Sundet.“

25de Juli. „De engelske Blade have igaar meddelt en Efterretning, der er truende for dette Land. En Artikel staar i Courrier under Dato den 13de Juli med

Overskrift: „Fredspræliminærer mellem Frankrig og Rusland. Fjendtlig Holdning fra Danmarks Side mod vort Land.“ Den indeholder derpaa en Række Angreb paa den danske Politik. Jeg er mere end nogensinde af den Mening, at Englænderne ere ved at gribe til fjendtlige Skridt mod dette Land her, enten for at bekæmpe det eller for at drage det over paa sin Side¹⁾.“ Idet han tilføjer, at han ikke véd, hvorledes det danske Kabinet vil optræde, fortsætter han: „Uden Tvivl vil dets Hengivenhed for os og en Levning af Had imod den engelske Regering paa Grund af Angrebet den 2den April bringe det til ikke at være i Tvivl om, hvilket Parti det vil vælge; men jeg ser ikke, at det i Øjeblikket har de nødvendige Midler til at fastholde et saadant. Skibene ere ikke udrustede, og det har ingen Matroser til Raadighed. Imidlertid er jeg dog meget langt fra at se Sagerne saa fortvivlede, som de forekomme nogle at være.“

28de Juli. „Den Ængstelse, som de sidste Efterretninger fra England have udbredt, begynder at lægge sig. Det synes dog sikkert, at en engelsk Eskadre med det første vil komme til Østersøen; men man frygter ikke mere her for, at det skal ske i den Tanke at udøve Fjendtligheder imod Danmark. Uden Tvivl beroliges man ved de Forsikringer, som Courier af 19de give i saa Henseende. Men hvad kan være Øjemedet med Afsendelsen af en engelsk Flaade til Østersøen? Hvis det maatte tillades mig at have en Mening derom, vilde jeg tro, at deres Plan er at slaa sig ned og overvintre der, enten ved at bemægtige sig en eller anden Havn eller

¹⁾ Han henviser i den Anledning til sine Depescher af 7de og 14de Juli. Den første af disse indeholder imidlertid intet, der vidner om en saadan Opfattelse hos ham.

ved at trække sig ind i de svenske Havne, maaske for at hindre en Koalition af Rusland, Sverige og Danmark imod dem. Den Plan, som jeg tillægger dem, er ganske vist gigantisk og kan føre til hele denne deres Flaades Undergang; men hvad kan ikke Forbitrelsens Raseri bringe Folk til!“

P. S. „En Meddelelse, jeg i dette Øjeblik har faaet fra Helsingør, underretter mig om, at den engelske Eskadre, der er bestemt til Østersøen, ventes der om 2 eller 3 Dage.“

1ste August. „Endnu har man intet hørt om den store engelske Flaade, skjønt Londonerbladene meddele, at dens Afrejse var bestemt til den 23de Juli. For øvrigt begynder man at komme sig af den Skræk, som de første Rygter om Englands fjendtlige Sind mod dette Land havde udbredt. Men Stemningen er derfor ikke bleven roligere. Man er bange for, at hvis Freden ikke bliver sluttet med det britiske Kabinet, og hvis Rusland erklærer sig imod det, bliver Danmark tilsidst revet ind med i Striden. For øvrigt har jeg, efter hvad jeg allerede har hørt herom, Grund til at tro, at det ikke vilde tage i Betænkning at forene sig med de nordlige Magter, en Beslutning, jeg gjør mig al Umage med at støtte og med at fremstille som den eneste mulige for dette Land. Men jeg bør gjentage for Eders Højhed: Der er ikke Sandsynlighed for, at man kan gaa angrebsvis frem i Resten af den gode Aarstid, der allerede er alt for fremskreden, og man vil være nødt til at indskrænke sig til at forsvare sig imod et muligt Angreb fra engelsk Side. I saa Henseende er Kjøbenhavn og dets Havn i den bedste Forsvarsstand.“

4de August. Han kan nu indberette, at en Afdeling af den engelske Flaade under Admiral Gambier er kommen til Helsingør; endnu mange flere Skibe ere, efter hvad der siges, paa Vejen igjennem Kattegat. Hvad vil denne Flaade? derom er der mange Rygter. Ingen formaar at give et sikkert Svar. „Med Hensyn til mulige fjendtlige Planer fra denne Flaades Side mod Kjøbenhavn synes man at føle sig tryk, og for atter at stadfæste, hvad jeg allerede har havt den Ære at meddele Dem, synes det mig, at alle Forholdsregler til et kraftigt Forsvar ere trufne.“ Han finder det uheldigt, at Kronprinsen ikke er i Kjøbenhavn.

6te August. I Anledning af den engelske Flaades Komme til Sundet havde han talt med Joachim Bernstorff og klaget over, at man rolig havde ladet Flaaden passere; men han havde dog maattet indrømme, at væbnet Modstand havde ikke kunnet gøres. Han havde udtalt sin Forvisning om, at Danmark i det mindste ikke vilde lade den engelske Flaade faa Ly i dets Havne, hvad der vilde være Brud paa Neutraliteten. Bernstorff havde i den Anledning mindet om, at en fransk Flaade for 2 Aar siden havde fundet Ly i en norsk Havn. Bernstorff havde vist sig ganske rolig med Hensyn til den engelske Flaade, skjønt dens Komme var ham uforstaaelig.

8de August. Didelot har ikke faaet flere Oplysninger; han fortæller forskellige Rygter og siger, at Befolkningen var bange for, at Englænderne have ondt i Sinde. Imidlertid var Stemningen god, man var bestemt paa at ville forsvare sig.

11te August. Han havde hørt Rygter om, at Jackson og Cathcart vare komne til Kiel. Joachim Bernstorff

havde bekræftet det for den førstes Vedkommende, benægtet det med Hensyn til den sidste. Didelot havde god Tillid til Befolkningens Tapperhed og Kronprinsens Heltemod. Denne sidste var nu kommen til Kjøbenhavn.

Den 13de om Morgenen Kl. 4 rejste Didelot fra Kjøbenhavn til Kiel, hvorhen Kronprinsen var vendt tilbage om Natten. Den næste Depesche fra Kjøbenhavn er derfor affattet i hans Fraværelse af Legationssekretæren Desaugiers og dateret den 15de August. Han fortæller her, at Jackson var kommen fra Kiel den foregaaende Aften imellem Kl. 6 og 7; han havde strax forlangt at faa Kronprinsen i Tale, men var bleven forbavset over, at denne ikke mere var i Kjøbenhavn. Han havde derpaa henvendt sig til J. Bernstorff, med hvem han havde en lang Forhandling, som man dog ikke véd noget rigtig sikkert om. „Men alle ere enige om at sige, at den engelske Udsending der har gjentaget de samme Forslag, som han havde gjort i Kiel, d. v. s. at Danmark skulde overlade Kjøbenhavn, Flaaden, Kronborg og, føjer man til, ogsaa Fæstningen Glückstadt til Englands Raadighed. Resultatet af Forhandlingen har været saa lidet tilfredsstillende, at Mr. Jackson har forlangt sine Passer.“

Stemningen i Kjøbenhavn, siger han derpaa, var god; men den vilde have været bedre, saafremt Kronprinsen var bleven i Byen. „Efter at han er rejst bort, mærker jeg allevegne kun Resignationens Mod. Alle ville gjøre deres Pligt, men ingen har ret Tro til, at man vil have Lykken med sig i de Anstrængelser, man er ved at gjøre. Der hersker imidlertid en Orden og en Ro her, som kun ere lidet almindelige under slige Forhold.“

18de August. Depesche fra Didelot, dateret Kiel. „Mr. Jackson, der var bleven sendt som Underhandler til Kronprinsen, har i Kiel overbragt denne Englands Fordringer. Det kræver, at Danmark skal slutte en offensiv og defensiv Alliance med det og stille sin Flaade til dets Raadighed under Kommando af engelske Admiraler. Det har ikke udtrykkelig forlangt Kronborg og Kjøbenhavn, saaledes som nogle Medlemmer af Regeringen havde forsikret mig. Men ikke desto mindre har denne Fordring været underforstaaet. Man slipper ikke med at levere Flaaden uden Havnene. Prinsen har forkastet disse Forlangender med dyb Harne. Iblandt de Ytringer af ham, der ere blevene mig meddelte, var ogsaa den, at der ikke i Historien fandtes et troløsere Angreb end det, hvori Englænderne i dette Øjeblik gjorde sig skyldige imod Danmark, at næppe Barbareskerstaternes Sørøverier vilde frembyde et Exempel derpaa, og at man vilde finde større Loyalitet hos dem end hos Englænderne. I Anledning af Ordet „Alliance,“ havde Prinsen udbrudt: „Ja! vi véd nok, hvad Eders Alliancer ville sige. Eders egne Forbundsfæller, der nu et Aar igjennem forgjæves have ventet paa Hjælp fra Eder, have netop nu lært os det.“ Da Mr. Jackson gjorde Prinsen opmærksom paa, at det var meget haarde Udtryk, han benyttede, svarede Hans kgl. Højhed ham: „Naar man har Mod til at paa tage sig en saadan Sendelse, maa man ogsaa have Mod til at høre alt. For øvrigt er der intet af, hvad jeg siger Eder, som jeg ikke vilde sige Eders Herre, hvis han var her.“

Da Underhandleren forlangte et endeligt Svar, blev han henvist til Grev Joachim Bernstorff i Kjøbenhavn,

der har den udenrigske Portefeuille. Prinsen rejste strax fra Kiel, og jeg har allerede havt den Ære at meddele Eders Højhed hans Komme til Kjøbenhavn.“

Om Kronprinsens Bortrejse fra Kjøbenhavn efter det korte Besøg her skriver han: „Budskabet derom, det bør jeg aabent tilstaa, blev modtaget med ligesaa megen Overraskelse som Forbavselse“ (*avec autant de surprise que de consternation*). Selv rejste han snart efter Kronprinsen fra Kjøbenhavn, nemlig den 13de August Kl. 7 om Morgen sammen med den hollandske Statsafsending og den ældste af sine Legationssekretærer, medens han lod den yngste af dem, „Mr. Desaugiers le jeune“ blive tilbage i Kjøbenhavn med en Konsuls Stilling.

„Under vor Overfart over store Belt,“ skriver han da videre, „kom vi i den samme Fare, som det var lykkedes Kongen og Kronprinsen den foregaaende Dag at undgaa. Vor Chaloupe blev indhentet af et engelsk Fartøj; men Officeren paa dette lod os dog fortsætte vor Rejse efter at have gjort flere Spørgsmaal, der bleve besvarede af Præsidenten for det danske Kancelli, Kammerherre Kaas. Denne havde villet følge os paa Vej, da han forudsaa, at vi kunde komme i en eller anden Fare. Det er hans Omsorg og hans Aandsnærværelse, vi maaske skyldte vor Frihed.“

Efter at være kommen over Beltet rejste Didelot til Kiel for at tale med Christian Bernstorff og Kronprinsen. Den sidste havde fortalt ham, at han var rejst til Kjøbenhavn med den faste Beslutning at blive der; men han havde forladt Byen, da han erkjendte, „at det var umuligt, om ikke at forsvare sig der, saa dog derfra at kunne vedligeholde Samkvemmet med Fastlandet og

at faa Hjælp derfra, da Øen Sjælland var ganske indeluttet af den engelske Styrke. Trods alt, hvad han sagde mig, har jeg troet at kunne bemærke, at han deri snarere havde rettet sig efter sit Raads Mening end fulgt sin egen Beslutning, og at han i dette Øjeblik beklagede dette Skridt. Uden ligefrem at udtale nogen Daddel, lod jeg ham dog forstaa, at jeg aldeles ikke kunde finde det rigtigt. Jeg sagde ham nemlig, at saafremt han var bleven i Kjøbenhavn, vilde jeg ganske sikkert ikke have forladt ham, og at hvis det paa nogen Maade var muligt at vende tilbage dertil, bad jeg ham udtrykkelig vise mig den Velvilje at lade mig følge ham, for at jeg kunde dele Farerne med ham ved et saadant Foretagende. Jeg fortalte ham, hvor ondt det havde gjort mig at se den Skræk, der havde grebet de højst staaende Mænd i Styrelsen, og den falske Sikkerhed, hvori man havde ladet ham blive med Hensyn til fjendtlige Stemninger fra Englands Side imod Danmark. Det er, tilføjede jeg, næsten en Maaned siden, at jeg har forberedt min Regering paa det, der sker idag¹⁾, hvor er det da muligt, at Deres Ministre have kunnet være saa trygge? Den Forlegenhed, der røbede sig i hans Svar, var mig et Bevis paa, at han erkjendte Rigtigheden af mine Bemærkninger, og at han beklagede ikke at have været godt underrettet. For øvrigt, vedblev jeg, er det ikke nu det forbigangne, det er Øjeblikket og Fremtiden, man maa tænke paa.

¹⁾ Der ligger, som de ovenfor givne Uddrag af hans Depescher vise, en umaadelig Overdrivelse heri. De give tværtimod Indtryk af, at han var aldeles uklar paa, hvad Meningen var med de engelske Rustninger. For saa vidt han i Depeschen af 14de Juli havde talt om mulige fjendtlige Skridt fra Englands Side imod Danmark, saa var vitterlig Beslutningen herom dengang endnu ikke truffet.

Jeg talte derpaa med ham om Kjøbenhavns og i det hele om Sjællands Forsvarstilstand. Han kunde ikke ganske skjule for mig, at han var nægstelig i saa Henseende. Hvad Flaaden angaar, sagde han mig, da vil den blive opbrændt, snarere end at det vil blive taalt, at den falder i deres Hænder¹⁾. De kunne, takket være deres Troløshed, gjøre sig til Herrer over Sjælland, men de skulle ikke faa Lov til at beholde det. Kunde Karl Gustav finde Vej over Beltets Is, saa skal jeg, hvis Vejret tillader det, gjøre det samme. Jeg spurgte ham om, hvilke Forholdsregler han vilde tage, om der var nogen Mulighed for at kaste Tropper i Land paa Sjælland. Det er forbundet med store Vanskeligheder, sagde han; men man vil ikke desto mindre forsøge det ved at prøve paa at lade Tropper passere over de Øer, der stode op til Sjælland. Tillad mig, Monseigneur, ytrede jeg da, at jeg, skjønt jeg ganske billiger slige Forsøg, dog vover at gjøre Eders kgl. Højhed opmærksom paa, at de ikke ere tilstrækkelige. De kunne ikke blive kjendte af Europa; men siden Angrebet har været et Overmaal af Troløshed og Fejghed, maa Forsvaret ogsaa være et Overmaal, hvad modige Anstrængelser angaar. Store Belt lukker for Øjeblikket Vejen til Sjælland, det indrømmer jeg; men dog bør alle Tropper samles paa Fyen. Ja endnu ét, De bør selv tage Deres Kvartér der. Naar det er klart, at De tænker paa at bruge Aarstiden eller en og anden heldig Omstændighed til at jage de Røvere bort, som have angrebet Dem, saa ville de tabe Modet. Samtidig

¹⁾ Dette er et nyt Vidnesbyrd om, at Kronprinsen mente at have givet tilstrækkelige Ordre i saa Henseende.

vil Sjællændernes Mod gjenoplives, naar de se Dem der, eller hvis der rammer dem den Ulykke, at de maa bukke under, saa vil deres Haab ikke udslukkes, og de ville tillidsfuldt vente paa Hævnens Øjeblik. Hele Europa har sine Øjne fæstede paa Dem, det vil skjænke saadanne heltemodige Anstrængelser sit Bifald, selv om de i dette Øjeblik ere afmægtige, og det vil anstrænge sig for at støtte dem.

Denne Samtale syntes at gjøre Indtryk paa Prinsen. Han sagde mig, at han kun havde begivet sig til Kiel for at lede sine Troppers Bevægelser og for at være nærmere ved at kunne virke paa Fastlandsmagterne....

Det er mig umuligt andet end at forsikre Dem, at jeg i Prinsens Udtalelser har mærket den mest levende Harme over Englands Troløshed, og at jeg i hans hele Færd og i de Forholdsregler, han træffer, har sporet den fasteste Beslutning om at forsvare sig til det yderste og om at vove alt undtagen Æren. Netop hvad dette Punkt angaar, har jeg i min Indberetning om Prinsens Samtale med Jackson glemt at anføre, at da denne lovede Afstaaelsen af nogle Kolonier som et Slags Vederlag, havde Prinsen med Harme svaret ham: „Og hvorledes ville I vederlægge mig Tabet af Æren.“ Jeg har set, at, naar man undtager nogle enkelte frygtsumme, er dette den almindelige Aand hos Folket.“

19de August fra Kiel. Han taler ogsaa her om den gode Aand, der herskede hos de Danske, og han fortæller, at i Kjøbenhavn vare alle de Forholdsregler trufne, som Tidens Korthed og de svage Hjælpekilder, man havde til Raadighed, kunde tillade. Grev Joachim Bernstorff var dengang kommen til Kiel, hvad der giver ham An-

ledning til følgende Udtalelser, som vise, at han satte Broderen Christian over denne. „Jeg tror ganske sikkert, og især haaber jeg, at hans Broder Grev Christian nu definitivt igjen vil overtage Portefeuillen. Derved kunne hans Herres Sager ej heller andet end vinde. Han har et Præg af Aabenhed og en Frihed for alle Prætensioner, der gjør det ligesaa sikkert som behageligt at forhandle med ham¹⁾.“

I min Danmark-Norges udenrigske Historie o. s. v. 2den Del S. 203 ff. har jeg omtalt, at Napoleon den 31de Juli havde givet Talleyrand Befaling til „senest paa Søndag“ at tale med den dansk-norske Statsafsending i Paris, Dreyer om Danmarks Stilling til den engelsk-franske Krig, han skulde erklære Dreyer, at saafremt England afslog Ruslands Mægling, maatte Danmark nødvendigvis enten paaføre England eller Frankrig Krig. Den Samtale, som da fandt Sted den 6te August imellem den franske Udenrigsminister og Dreyer, har jeg sammesteds givet et omstændeligt Referat af, og jeg har som Tillæg til min Bog aftrykt Dreyers Indberetning om Samtalen. Ved nu under mit Ophold i Paris at gjenngaa de ovennævnte Aktstykker, traf jeg ogsaa paa en Afskrift af en Depesche fra Talleyrand til Didelot, ved hvilken der staar tilføjet, at den var „*expédié le 3. Août*“. Jeg maa altsaa antage, at den er afsendt denne Dag (altsaa 3

¹⁾ En ikke mindre fordelagtig Dom om Chr. Bernstorff som Personlighed udtaler han i en Depesche af 7de Oktober, uagtet han dengang havde nogen Mistillid til hans politiske Meninger.

Dage, førend Talleyrand havde den nylig omtalte Samtale med Dreyer), og den giver et, som det synes mig, mærkeligt Indtryk af, hvorledes Danmark-Norges Skjæbne i de Dage hang i en Traad. Det er nemlig klart, at hvis denne Depesche var bleven oplæst for den dansk-norske Regering inden Jacksons Komme til Kiel, havde vort Fædreland stillet sig paa Englands Side, og dets Historie i den følgende Tid var bleven ganske forskjellig fra, hvad den blev. Blot et Par Dages Forsinkelse af Jacksons og den engelske Flaades Komme, og dette maatte være sket. Depeschens Indhold er selvfølgelig aldrig bleven meddelt Regeringen her hjemme.

Det hedder i den, at Kejseren ikke uden Smerte (*sans peine*) har maattet se, at det danske Hofs Løfter ikke ere blevne opfyldte, og at dets Samkvem med England ikke var blevet afbrudt. Didelot skulde altsaa udtale for Grev Bernstorff Kejserens Misfornøjelse og vise Nødvendigheden af at „afbryde alt Samkvem med England, thi, kun naar dette sker fra alles Side, kan det bringe England til i den fremtidige Fredstraktat at anerkjende de søfarende Nationers Rettigheder, som det idelig krænker.... Et Tidspunkt, der ikke kan være fjærnt, vil se dem alle forenede imod Havenes Undertrykkere. De maa for Grev Bernstorff fremstille dette Øjeblik som meget nær forestaaende. De maa spørge ham, hvad Danmark agter at gjøre, saafremt England vægrer sig ved at underhandle med Frankrig paa rimelige Vilkaar efter Principet om lige Ret for de søfarende, og saafremt de vigtigste Fastlandsmagter som en Følge deraf forene sig om at erklære det Krig og lukke deres Havne for dets Skibe. Under saadanne Forhold vil Danmark ikke kunne forholde sig passivt. Det maa nødvendigvis

erklære sig for eller imod England, og hvis det kun tager Hensyn til sine virkelige Interesser, vil det ikke kunne være i Uvished om, hvad det skal vælge. Strax efter at De har talt med Grev Bernstorff, maa De skrive mig til for at meddele mig, hvad han har sagt Dem, og i hvilken Stemning De har truffet ham.“
